

Конституційне право

УДК 342.56

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15023065>

Вплив міжнародно-правових зобов'язань на реформування судової системи в Україні

Резворович Кристина Русланівна,

доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1183-613X>

Баськов Віталій Васильович,

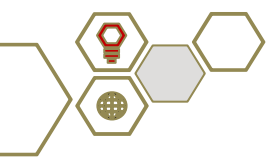
доцент кафедри правосуддя, Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-1611-3868>

Голубєва Вікторія Олегівна,

кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри публічного і міжнародного права, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3903-3451>

Прийнято: 25.02.2025 | Опубліковано: 14.03.2025

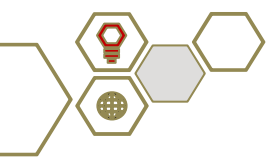
Анотація: У статті досліджено міжнародно-правові аспекти реформування судової системи України, зокрема процес адаптації національного законодавства до європейських стандартів та вдосконалення правових механізмів. Актуальність проблематики зумовлена сучасними викликами та євроінтеграційним вектором розвитку України. Метою статті є

дослідження впливу деяких міжнародно-правових зобов'язань на реформування судової системи України.

Для визначення особливостей євроінтеграційних аспектів в Україні застосовано загальнонаукові методи, зокрема порівняльний аналіз, системний підхід, аналіз нормативно-правової бази та юридична інтерпретація. Методологічну основу становить система загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, які обрані з урахуванням специфіки досліджуваної проблеми. Особливу увагу приділено розробленню та обґрунтуванню теоретичних засад реформування судової системи України на основі системного аналізу й критичного осмислення наявних наукових теорій реформування, історичних етапів розвитку судової системи, чинного законодавства у сфері судової влади та міжнародних правових актів.

У процесі дослідження було встановлено, що євроінтеграційний курс України передбачає поетапне й комплексне узгодження національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами. Цей процес охоплює різні сфери, зокрема економіку, політику, соціальну політику, права людини та судову систему. Особливу увагу приділено реформуванню правосуддя, оскільки воно є основним елементом забезпечення верховенства права, справедливості та правової безпеки громадян. Упровадження європейських стандартів у сфері судочинства сприяє підвищенню довіри громадян до судової влади, покращенню інвестиційного клімату та зміцненню демократичних інститутів держави. Зокрема, виконання євроінтеграційних зобов'язань передбачає реформування судової гілки влади шляхом удосконалення механізмів добору та оцінювання суддів, підвищення рівня їхньої відповідальності та професіоналізму, а також забезпечення прозорості судових процедур. Крім того, акцентовано на необхідності посилення антикорупційних заходів у судовій сфері, що є важливим аспектом гармонізації з європейськими нормами.

У висновках зазначено, що, попри досягнутий прогрес, українська судова система перебуває в стані динамічного розвитку. Національні правові механізми поступово наближаються до європейських стандартів шляхом імплементації фундаментальних принципів і норм.

Ключові слова: судова система, міжнародні акти, правові зобов'язання, євроінтеграція, реформи, законодавство, гармонізація, верховенство права.

The Impact of International Legal Obligations on The Reform of The Judicial System in Ukraine

Krystyna Rezvorovych,

Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of Civil Law, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1183-613X>

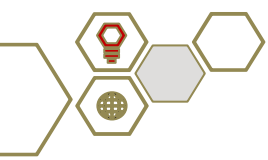
Vitaliy Baskov,

Senior Lecturer of the Department of Justice, State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-1611-3868>

Viktoriiia Holubieva,

PhD in Law, Professor, Professor of the Department of Public and International Law, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3903-3451>

Abstract. The article examines the international legal aspects of reforming the judicial system of Ukraine, in particular, the process of adaptation of national legislation to European standards and improvement of legal mechanisms. The relevance of the issue is due to modern challenges and the European integration vector of Ukraine's development. The purpose of the article is to study the impact

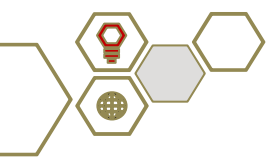

of some international legal obligations on the reform of the judicial system of Ukraine.

To study the peculiarities of European integration aspects in Ukraine, the author uses general scientific methods, in particular, comparative analysis, systematic approach, analysis of the legal framework and legal interpretation. The methodological basis is a system of general scientific and special methods of scientific cognition, which are selected taking into account the specifics of the problem under study. Particular attention is paid to the development and substantiation of the theoretical foundations for reforming the judicial system of Ukraine based on systematic analysis and critical reflection on existing scientific theories of reform, historical stages of development of the judicial system, current legislation in the field of judicial power and international legal acts.

The study found that Ukraine's European integration course provides for a gradual and comprehensive harmonization of national legislation with international and European standards. This process covers various areas, including the economy, politics, social policy, human rights, and the judiciary. Particular attention is paid to the reform of the judiciary, as it is a key element of ensuring the rule of law, justice and legal security of citizens. The implementation of European standards in the judiciary contributes to increasing public confidence in the judiciary, improving the investment climate and strengthening the country's democratic institutions. In particular, the fulfillment of European integration obligations involves reforming the judiciary by improving the mechanisms for selecting and evaluating judges, increasing their responsibility and professionalism, and ensuring transparency of judicial procedures. In addition, the author emphasizes the need to strengthen anti-corruption measures in the judiciary, which is an important aspect of harmonization with European standards.

The conclusions state that despite the progress made, the Ukrainian judicial system is in a state of dynamic development. National legal mechanisms are

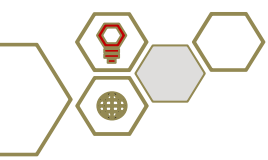

gradually approaching European standards through the implementation of fundamental principles and norms.

Keywords: judicial system, international legal instruments, legal obligations, European integration, reforms, legislation, harmonization, rule of law.

Постановка проблеми. Процес реформування судової системи України визначається міжнародно-правовими зобов'язаннями, що виникають із ратифікованих державою міжнародних угод, а також з участі в міжнародних правових механізмах. Зокрема, імплементація положень Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [1; 16], Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року [2; 20], а також рекомендацій Ради Європи та ОБСЄ [3] вимагає приведення національного законодавства України у відповідність до стандартів правосуддя, які передбачають гарантії незалежності суддів, прозорість судового процесу та ефективні механізми запобігання корупції. У цьому контексті на законодавчому рівні ухвалено низку нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення процедур добору суддів, запровадження антикорупційних механізмів і забезпечення прозорості судового процесу.

Аналіз ефективності імплементації міжнародних стандартів у діяльність судової влади свідчить про існування суттєвих диспропорцій між формальним запровадженням норм і їх фактичним функціонуванням у правовій системі держави. Попри активний моніторинг реформ зі сторони міжнародних інституцій, участь міжнародних експертів у процедурах добору суддів та запровадження нових механізмів контролю, рівень суспільної довіри до судової влади залишається низьким, що свідчить про необхідність посилення відповідальності державних органів за належне виконання взятих зобов'язань. Нещодавно CASE Україна провели опитування щодо очікувань появи верховенства права в Україні. Приблизно третина, а саме 31,2% українців вірять, що до 2030 року (орієнтир для приєднання до Євросоюзу) в країні

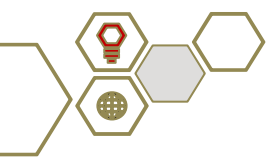

запрацюють ефективні інститути верховенства права. Євроінтеграція фактично передбачає формування цих інститутів. Однак більшість громадян, майже 70%, не вірить у позитивні зміни в цьому напрямі найближчими роками [4].

Таким чином, дослідження проблематики імплементації міжнародно-правових стандартів у контексті судової реформи є актуальним і має важливе значення для побудови дієвої, незалежної та справедливої судової системи в Україні, яка відповідатиме європейським та міжнародним критеріям верховенства права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародно-правові аспекти зобов'язань щодо реформування судової системи в Україні активно досліджуються у вітчизняній науковій літературі. Так, Г. Машталер та С. Лесків [5] аналізують рівень підготовки України до вступу в ЄС, зосереджуючись на основних факторах, що визначають динаміку цього процесу. Л. Москвич [6] показує процес реформування судової системи через призму характеру змін та їх напрямів, виокремлюючи основні способи вдосконалення цієї системи. В. Сліпенюк [7] зосереджується на дослідженні загальнотеоретичних проблем становлення, функціонування і розвитку судової влади в умовах побудови правової держави в Україні, здійсненому на основі комплексного аналізу державно-правових учень та загалом відповідає вимогам функціонального підходу, оскільки в ньому система функцій судової влади розглядається з позицій змісту судових функцій.

Д. Дубінко [8] вважає, що відсутність інституту конституційного контролю є несумісною з побудовою демократичної держави в Україні. Водночас наголошується, що без цього інституту втрачається важлива гарантія, яка запобігає тому, щоб держава постала над правом та намагалася узурпувати владу, належну народові, шляхом внесення змін до основних нормативно-правових актів.

Дослідники А. Наумик та О. Ядловська [9], підкреслюють, що сучасні виклики інноваційності в управлінській та судовій діяльності вимагають змін у професійній культурі суддів та державних службовців. Науковці В. Качурінер, А. Пахлевандзе [10] аналізують основні аспекти процесу євроінтеграції в контексті міжнародного досвіду і викликів, з якими стикаються національні правові системи при входженні в європейський правовий простір.

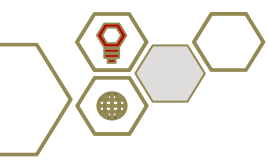
Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження цього питання вимагає комплексного підходу, який враховував би не лише формальну кількість виконаних рішень, а й ефективність реального впровадження міжнародних стандартів у роботу судових органів. Особливу увагу варто приділити проблемі забезпечення суддівської незалежності, що тісно пов'язано з законодавчим закріпленням принципу невторчання в діяльність суддів. Однак на практиці цей принцип часто піддається випробуванням через вплив політичних сил, тиск з боку правоохоронних органів та численні випадки корупції.

Важливим аспектом є визначення того, наскільки зміни в процедурах добору, оцінювання та дисциплінарної відповідальності суддів дійсно сприяють зміцненню їхньої незалежності. Також необхідно враховувати реальний вплив рішень Європейського суду з прав людини на судову практику в Україні, оскільки вони мають значний потенціал для вдосконалення правосуддя, але їх імплементація часто стикається з труднощами.

З огляду на вищезазначене, в межах дослідження було проаналізовано наявні теоретичні та практичні аспекти впливу міжнародних зобов'язань на судову систему України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження впливу міжнародно-правових зобов'язань на реформування судової системи України.

Відповідно до поставленої мети, завданнями дослідження є:

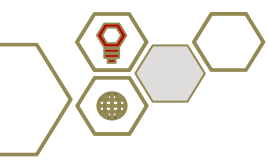

- проаналізувати сутність та зміст міжнародно-правових зобов'язань України у сфері судової реформи;
- дослідити зміни, що відбулися в законодавстві внаслідок адаптації національного законодавства та його реформування згідно з вимогами ЄС і його правовою системою;
- розглянути роль міжнародних організацій, таких як Рада Європи, ОБСЄ та Європейський Союз, у процесі моніторингу та оцінювання судових реформ в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Євроінтеграційний курс України передбачає поступове приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних і європейських норм у різних сферах. Це стосується, безумовно, і судової системи. Розвиток судової системи України в умовах європейської інтеграції супроводжується певними структурними дисбалансами у функціонуванні державних органів та суспільних процесах. З одного боку, імплементація європейських зобов'язань сприяє утвердженню європейських цінностей та наближенню до загальновизнаних стандартів правового регулювання, з іншого – правова система України постає перед викликами, зокрема бюрократизацією процесів та недостатньою відповідністю суспільним запитам, що гальмує її розвиток.

На сучасному етапі судова реформа в Україні набуває всеосяжного та фундаментального характеру. Основний вектор змін спрямований на усунення політичного впливу, забезпечення незалежності судової влади та створення справедливої, прозорої й доступної судової системи для всіх громадян. У країні є всі належні конституційно-правові передумови для здійснення глибокої трансформації судової системи, що ґрунтується як на національному досвіді, так і на європейських стандартах правосуддя.

Процес європейської інтеграції України передбачає виконання низки міжнародно-правових зобов'язань, серед яких адаптація національного законодавства до норм ЄС, забезпечення прав людини та основоположних

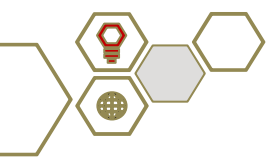
свобод, а також модернізація економічних і секторальних політик відповідно до європейських вимог. Усі ці аспекти відіграють важливу роль у наближенні України до стандартів Європейського Союзу.

Адаптація українського законодавства до норм ЄС є необхідною умовою для подальшої інтеграції країни до європейської спільноти. Цей процес охоплює кілька важливих етапів, зокрема аналіз чинних нормативних актів на предмет відповідності європейському праву, розроблення та впровадження нових законодавчих ініціатив, а також контроль за їхньою ефективністю. Успішне виконання цих завдань вимагає системного підходу, ретельного планування та постійного моніторингу.

Водночас громадянське суспільство відіграє визначальну роль у формуванні демократичної та розвиненої європейської держави. Його функціонування базується на принципах стримувань і противаг, що в поєднанні гарантує як свободу розвитку, так і ефективний контроль за дотриманням прав і свобод громадян.

Згідно зі статтею 147 Конституції України [11], Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції, основною функцією якого є гарантування верховенства Основного Закону на всій території держави. Однак, попри багаторічну історію конституційного судочинства, цей орган неодноразово ставав засобом впливу з боку інших гілок влади та олігархічних структур, що призводило до ухвалення рішень, суперечливих із погляду державних інтересів та прав громадян.

Безумовно, з огляду на загрози, пов'язані з кризовим станом Конституційного Суду України, питання вдосконалення процедури відбору суддів на конкурсних засадах стало однією з умов збереження статусу України як кандидата на вступ до Європейського Союзу. Для виконання цієї вимоги 13 грудня 2022 р. було ухвалено Закон України № 2846-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних

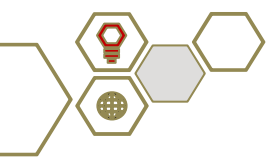
засадах» від (далі – Закон України № 2846-IX) [12], що передбачає внесення змін до низки нормативно-правових актів з метою покращення механізму добору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду.

Зокрема, до основних змін належать залучення до конкурсного відбору Дорадчої групи експертів, яка допомагає органам, що здійснюють призначення суддів, оцінювати їхні моральні якості та професійну компетентність у сфері права. До складу групи входять шість осіб, а саме по одному представнику призначають Президент України, Верховна Рада України, з'їзд суддів, з'їзд представників юридичних закладів вищої освіти й наукових установ, Національної академії правових наук, а також громадських організацій, що мають не менше п'яти років досвіду діяльності у сферах конституційної реформи, верховенства права, захисту прав людини чи боротьби з корупцією [12; 21 ст. 10² п. 6].

Прийняття Закону України № 2846-IX [12] дозволило Україні виконати одну з основних рекомендацій Європейської комісії, що вже принесло певні позитивні результати.

Варто зазначити, що одним із найважливіших досягнень цієї реформи стало забезпечення прозорості та відкритості конкурсного відбору суддів Конституційного Суду. Значний суспільний інтерес викликала процедура співбесід, яка дала можливість громадськості спостерігати за діяльністю Дорадчої групи експертів, оцінювати рівень професійної підготовки кандидатів, їхню моральну стійкість та доброчесність.

Ще однією важливою умовою для підтвердження статусу кандидата на вступ до ЄС стало продовження судової реформи, зокрема перевірка та оновлення складу Вищої ради правосуддя, а також формування нової Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Це, безумовно, сприяє виконанню євроінтеграційних вимог, оскільки реформа судочинства є однією з пріоритетних складових адаптації національного правопорядку до європейських стандартів. Хоча остаточну оцінку ефективності та

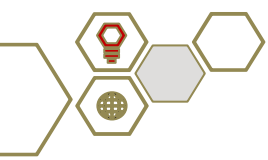

добросовісності оновлених судових інституцій можна буде зробити лише з часом, реалізація євроінтеграційних вимог у сфері судочинства загалом отримала позитивний відгук з боку Європейської комісії, що підтвердило її поступову відповідність європейським вимогам.

Реформування судової системи України в контексті євроінтеграції триває, оскільки судова реформа залишається однією з найскладніших і найамбітніших умов ЄС, що вимагає від України значних зусиль для досягнення стабільних і результативних змін. Саме в цій сфері Україна має продемонструвати значний прогрес, що буде оцінено не лише міжнародними партнерами, а й усім суспільством. Зацікавленість у її реалізації виявляють не лише європейські партнери, а передусім українське суспільство та національний бізнес, оскільки функціонування ефективної та незалежної судової системи є критично важливим для забезпечення правопорядку в державі. Як слушно зазначається в наукових джерелах, «лише держава зі справедливим судом може розраховувати на ефективний захист підприємницької діяльності, залучення іноземних інвестицій для економічного розвитку та відбудови країни, утвердження демократичних ідей, а також протистояння загрозам з боку держави-агресора» [13, с. 589].

Результативність судової реформи значно підвищується за умови застосування комплексного підходу, оскільки взаємопов'язані стратегії дають кращий ефект, ніж ізольовані ініціативи. Це дозволяє забезпечити гармонізацію всіх елементів судової реформи, що є важливою умовою для досягнення успіху на всіх етапах її реалізації.

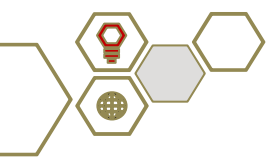
Реалізація змін у судовій системі України повинна бути чітко спланованою, з визначенням відповідальних органів і посадових осіб за кожен етап реформи. Пріоритетними завданнями цього процесу мають стати формування нових органів суддівського управління, які будуть основними рушіями змін у системі правосуддя. Очищення складу Вищої ради правосуддя (ВРП) повинно здійснюватися незалежним органом, а в разі невиконання

поставлених цілей, безумовно, необхідно передбачити можливість конституційних змін для створення нового органу, у якому більшість складатимуть представники громадськості з бездоганною репутацією, принаймні на перехідний період. До того ж призначення нових членів Вищої ради правосуддя, а також кадрових і дисциплінарних органів для суддів і прокурорів повинно відбуватися виключно після ретельної перевірки доброчесності кандидатів і відкритого конкурсного відбору. У цьому процесі важливу роль повинні відігравати представники громадськості та міжнародні експерти, залучені на тимчасовій основі для гарантування довіри до кадрової політики.

Судді та прокурори повинні мати можливість безпосередньо обирати своїх представників до відповідних органів шляхом прямого електронного голосування, при цьому до участі в голосуванні допускатимуться лише ті кандидати, які успішно пройшли попередній відбір за участю громадськості та міжнародних експертів. Реформа також передбачає створення нових судових інституцій, зокрема у Верховному Суді буде запроваджено Антикорупційну палату, судді якої обиратимуться за аналогічною процедурою, що й судді Вищого антикорупційного суду (ВАКС), із залученням міжнародних експертів. Для розгляду адміністративних справ загальнодержавного значення в першій інстанції планується створення Вищого адміністративного суду [14].

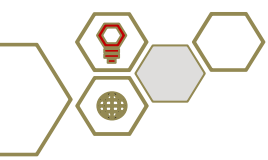
Окрім цього, передбачається запровадження класичної моделі суду присяжних, в межах якої присяжні ухвалюватимуть рішення щодо винуватості підсудного, а в територіальних громадах з'являться мирові судді, які забезпечуватимуть альтернативні способи врегулювання правових спорів. До того ж запроваджується механізм, що запобігає тривалому перебуванню одних і тих самих осіб на посадах голів судів, а також здійснюється постійний моніторинг доброчесності суддів і прокурорів для забезпечення їхньої підзвітності. Встановлюється чітка процедура для суддів, прокурорів та кандидатів на ці посади, яка передбачає доведення законності походження

їхнього майна, що може стати підставою для звільнення або відхилення кандидатури.

Прозорість кваліфікаційного оцінювання суддів підвищується завдяки можливості перегляду рішень попереднього складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС). Крім того, негідна поведінка судді у відставці, яка завдає шкоди авторитету правосуддя, може стати підставою для позбавлення його статусу судді у відставці. Щодо електронного судочинства, то передбачається спрощення та переведення документообігу в судах в електронну форму, що, безумовно, сприятиме дебюрократизації судового процесу. Електронний суд є важливим елементом концепції «держава в смартфоні», що передбачає можливість онлайн-розгляду окремих категорій справ, що дозволить сторонам та суду не залежати від фізичного місцеперебування, а також сприятиме рівномірному розподілу справ між судами та суддями. Судові процедури стають менш формалізованими, більш зрозумілими й доступними, водночас не втрачаючи гарантій справедливого судового розгляду.

Запроваджується механізм поновлення проваджень для осіб, які були засуджені за злочини, яких не вчиняли. Це дозволить тим, хто був неправомірно засуджений до довічного або іншого тривалого позбавлення волі, отримати чітко визначену процедуру перегляду своїх вироків на підставі визначених критеріїв. Крім того, створення справедливої та прозорої системи відбору суддів є нагальною потребою, що підтверджується як суспільним запитом, так і рекомендаціями міжнародних партнерів України. Проте результати соціологічних досліджень свідчать, що судова система залишається однією з найменш довірених інституцій в українському суспільстві. Основними причинами цього є численні випадки корупційних зловживань і недоброчесної поведінки суддів. Це підкреслює необхідність посилення контролю за дотриманням стандартів доброчесності, зокрема шляхом ретельної перевірки майнових декларацій суддів.

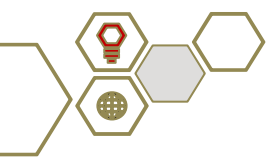

Безумовно, такий механізм сприятиме очищенню судової системи від осіб, які підривають її авторитет, а також допоможе ефективно запобігати як потенційним, так і реальним корупційним ризикам. Одночасно з цим необхідно вдосконалити процедуру відбору нових суддів, щоб унеможливити потрапляння до системи осіб, які не відповідають високим стандартам професіоналізму, етики та доброчесності. Це, відповідно, сприятиме відновленню суспільної довіри до судової влади та підвищенню ефективності правосуддя в Україні.

Науковці Д. Демиденко, А. Наумик, Н. Сидоренко справедливо наголошують на тому, що сучасні виклики інноваційності в управлінській та судовій діяльності вимагають змін у професійній культурі суддів і державних службовців. Процеси цифровізації активно впроваджуються в життя кожного члена суспільства, тому працівники органів державної влади та судової системи повинні адаптуватися до цих змін [15, с. 42–43].

Україна приєдналася до низки міжнародних угод, які суттєво вплинули на реформування її судової системи. Одним із важливих документів, що визначили вектор змін, стало приєднання Україною до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ЄКПЛ) [1; 16]. Приєднання до ЄКПЛ зобов'язало Україну дотримуватися європейських стандартів у сфері правосуддя, зокрема забезпечувати право на справедливий судовий розгляд, незалежність судової влади та ефективний доступ до правосуддя. Рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) неодноразово вказували на системні проблеми українського судочинства, зокрема тривалість судових розглядів, відсутність ефективних засобів правового захисту та політичний вплив на суддів [22; 23]. Це змусило Україну поступово змінювати законодавство і впроваджувати механізми, спрямовані на усунення таких порушень.

Важливу роль у формуванні сучасної судової системи України відіграло підписання Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року [2; 20].

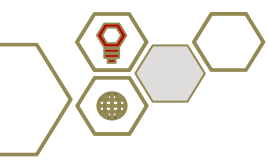

Відповідно до міжнародних зобов'язань держава зобов'язалася створити ефективні механізми запобігання корупції, що безпосередньо вплинуло на судову реформу. Саме в цьому контексті було запроваджено спеціалізовані антикорупційні органи, зокрема Вищий антикорупційний суд (ВАС), Національне антикорупційне бюро (НАБУ) та Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП). Вищий антикорупційний суд, створений за активної підтримки міжнародних партнерів, здійснює правосуддя на засадах верховенства права у кримінальних провадженнях щодо корупційних і пов'язаних із ними кримінальних правопорушень, в цивільних справах щодо визнання активів необґрунтованими та стягнення заблокованих активів фізичних та юридичних осіб, які перебувають під санкціями (на час дії в країні воєнного стану).

Важливим аспектом міжнародного впливу стало підвищення прозорості судової системи. ОБСЄ неодноразово у своїх звітах наголошувала на необхідності забезпечення відкритості судових процесів та доступу громадян до правосуддя. У відповідь на ці рекомендації було створено Єдиний державний реєстр судових рішень [17], що надав можливість широкій громадськості ознайомлюватися з рішеннями судів, підвищуючи рівень довіри до судової системи.

Зміни, що відбулися внаслідок виконання міжнародних зобов'язань, безпосередньо позначилися на судовій практиці. Наприклад, рішення ЄСПЛ зобов'язали Україну забезпечити право на захист від свавільного утримання під вартою, що призвело до змін у кримінальному процесуальному законодавстві та ін. [24, ст. 8 п. 2, ст. 9 п. 5, ст. 12 п. 3]. Також розгляд справ, пов'язаних із дискримінацією, зазнав значних змін завдяки імплементації антидискримінаційних норм, які відповідають європейським стандартам [18].

Міжнародні організації продовжують здійснювати моніторинг судової реформи в Україні, зокрема Рада Європи, ОБСЄ та Європейський Союз надають експертні оцінки змін, а також здійснюють контроль за їх

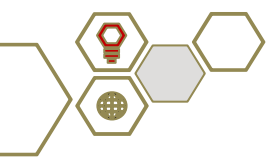

виконанням. У своїх звітах [19] ці організації аналізують рівень відповідності українського законодавства міжнародним стандартам та надають рекомендації щодо подальших кроків. Крім того, імплементація міжнародних норм та зобов'язань стала важливим чинником судової реформи в Україні, сприяючи зміцненню незалежності суддів, підвищенню прозорості судочинства та ефективній боротьбі з корупцією, що наближає українську правову систему до європейських стандартів. Однак процес реформування триває, і його подальший успіх значно залежить від політичної волі та ефективного виконання міжнародних рекомендацій.

До того ж Україна активно працює над внесенням змін до національної нормативно-правової бази, щоб забезпечити відповідність судової системи міжнародним зобов'язанням, зокрема стандартам ЄС. Безумовно, однією з основних проблем є те, що кожна країна-член ЄС оцінює відповідність України окремо, що ускладнює переговорний процес. Узгодження позицій з різними державами, а також домовленості про винятки та перехідні періоди потребують чіткої координації дій на національному рівні.

Водночас забезпечення дотримання прав людини та основоположних свобод є одним із важливих чинників у процесі європейської інтеграції України, оскільки вступ до Європейського Союзу передбачає не лише імплементацію відповідних норм у національне законодавство, а і їх ефективне застосування на практиці. З огляду на це, реформа судової системи залишається тривалим процесом, який, ймовірно, триватиме щонайменше до моменту набуття Україною статусу повноправного члена ЄС.

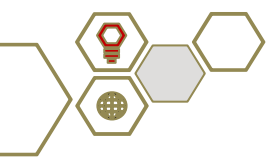
Висновки. Отже, європейська інтеграція та становлення сучасної правової системи в Україні є взаємопов'язаними процесами, що відіграють важливу роль у розвитку держави загалом і судової системи зокрема. Останні роки демонструють значний прогрес і суттєві зусилля, спрямовані на формування стабільної та справедливої правової системи, яка відповідає європейським стандартам і міжнародним зобов'язанням. Процес

євроінтеграції значно прискорив реформи у сфері правосуддя, сприяючи підвищенню прозорості, незалежності та відкритості судової влади. Водночас Україна зобов'язалася дотримуватися положень укладених міжнародних договорів, забезпечуючи своїм громадянам права та свободи на рівні з європейськими державами.

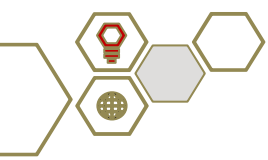
Оновлення системи правосуддя є надзвичайно важливим для захисту прав людини, що передбачає зміцнення незалежності суддів, підвищення професійного рівня суддівського корпусу, заходи щодо запобігання корупції у сфері правосуддя, а також забезпечення прозорості та доступності судочинства для громадян. Шлях до стабільного розвитку через правову систему є складним і тривалим, однак Україна має всі передумови для успішної реалізації цієї мети. Зокрема, досягнення європейських стандартів у сфері правосуддя вимагає системних реформ, активних зусиль держави та громадянського суспільства. Справедлива, ефективна та сучасна правова система є запорукою стабільності, верховенства права та подальшого процвітання держави.

Перспективи подальших досліджень у напрямі впливу міжнародно-правових зобов'язань на реформування судової системи України охоплюють кілька важливих аспектів. По-перше, необхідним є детальніший аналіз ефективності імплементації міжнародних стандартів у судову практику, зокрема з огляду на забезпечення незалежності суддів та запобігання корупції. По-друге, важливим є вивчення ролі міжнародних організацій у процесі моніторингу судових реформ та впливу їхніх рекомендацій на формування судової політики в Україні. Особливо актуальним є аналіз механізмів контролю за виконанням рішень Європейського суду з прав людини та їхнього впливу на національну судову практику. Крім того, перспективним є вивчення досвіду інших країн, які впроваджували подібні реформи під впливом міжнародних зобов'язань, з метою визначення найефективніших підходів для подальшого вдосконалення судової системи України.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р. Редакція від 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.01.2025).
2. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. Дата набрання чинності для України 01.01.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 11.01.2025).
3. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/eu_standarts_book_web-1.pdf (дата звернення: 11.01.2025).
4. Чому в Україні судова реформа нескінченна? *CASE Україна: веб-сайт*. 12.09.2024. URL: <https://case-ukraine.com.ua/news/chomu-v-ukrayini-sudova-reforma-neskinchenna/> (дата звернення: 11.01.2025).
5. Машталір Х. Леськів С. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа для розбудови громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 163–166. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/37.pdf> (дата звернення: 11.01.2025).
6. Москвич Л. М. Підсилення інституційної незалежності суду в системі євроінтеграційних кроків України. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 162. С. 179–195. DOI: 10.21564/2414-990X.162.284111
7. Сліпенюк В. В. Довіра до правосуддя як складова системи національної безпеки України. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 26–32. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2023/5.pdf (дата звернення: 11.01.2025).
8. Дубінко Д. О. Демократизація як закономірність модернізації українського судочинства в умовах соціальних змін : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2019. 20 с. URL:

<https://ekhnuir.karazin.ua/items/41322d78-d503-4569-aa43-477d798f3d92> (дата звернення: 11.01.2025).

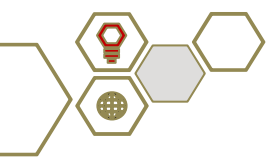
9. Наумик А. С., Ядловська О. С. Деякі аспекти професійної культури державного службовця в контексті функціонування концепту «сервісної держави». *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права: теорія та практика*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 8 лютого 2023 р.). С. 49–50. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/53998/1/%D0%9C%D1%96%D0%B6%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%2008.02.2023.pdf#page=50> (дата звернення: 11.01.2025).

10. Качурінер В. Л., Пахлевандзе А. Аналіз європейського досвіду та європейських стандартів щодо організації судової влади в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 558–561. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/137.pdf (дата звернення: 11.01.2025).

11. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.01.2025).

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах: Закон України від 13.12.2022 р. № 2846-IX. Набрання чинності 23.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2846-20#Text> (дата звернення: 11.01.2025).

13. Мартинюк О. В., Парійчук К. О. Судова реформа в Україні в світлі набуття нею членства в Європейському Союзі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 589–592. URL: http://lsej.org.ua/10_2023/142.pdf (дата звернення: 11.01.2025).

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. Редакція від 08.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 11.01.2025).

15. Демиденко Д., Наумик А., Сидоренко Н. Професійна культура державних службовців як фактор розвитку системи державної служби в Україні. *The process and dynamics of the scientific path*: III International Scientific and Theoretical Conference (Athens, June 16, 2023). Athens, 2023. С. 42–44. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1033> (дата звернення: 11.01.2025).

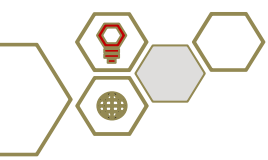
16. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. Редакція від 13.03.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.01.2025).

17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 11.01.2025).

18. Овсієнко А. Реформи мають бути спрямовані на розвиток судової системи та покращення доступу до правосуддя. *Вища рада правосуддя: вебсайт*. 22.12.2020. URL: <https://hcj.gov.ua/news/reformy-mayut-buty-spryamovani-na-rozvytok-sudovoyi-systemy-ta-pokrashchennya-dostupu-do> (дата звернення: 11.01.2025).

19. Expert Report on Remedies and Redress Mechanisms for War-Affected Individuals in Ukraine. 2023. URL: <https://rm.coe.int/council-of-europe-expert-report-on-national-remedies-in-ukraine-2775-2/1680adebf5> (дата звернення: 11.01.2025).

20. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18.10.2006 р. № 251-V. Редакція від 28.04.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16#Text> (дата звернення: 11.01.2025).

21. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Редакція від 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 21.02.2025).

22. HUDOC – European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}) (дата звернення: 11.01.2025).

23. Практика ЄСПЛ. Український аспект. URL: <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl/> (дата звернення: 21.02.2025).

24. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Редакція від 26.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 11.01.2025).